

**Ocena osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych
dr. Ryszarda Miszczyńskiego
w postępowaniu
o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych
w dyscyplinie filozofia**

Ocena osiągnięć naukowych została opracowana na podstawie decyzji Rady Doskonałości Naukowej i Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia z dnia 27 maja 2021 roku oraz dokumentacji przesłanej przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego.

1. Charakterystyka Kandydata

Kandydat posiada dyplom magistra matematyki nadany przez Uniwersytet Łódzki (Łódź 1979) oraz dyplom magistra filozofii nadany przez Uniwersytet Łódzki (Łódź 1982).

W 1992 roku Kandydatowi przyznano stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofia (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie), na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej: „Poglądy twórców intuicjonizmu na język i pojęcie prawdy w matematyce”(promotor: prof. dr hab. Michał Tempczyk).

W latach 1981-1985 Doktor Ryszard Miszczyński był pracownikiem Politechniki Częstochowskiej a od 1 października 1985 roku zawodowo i naukowo jest związany z Uniwersytetem Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie (najpierw Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie, od 1 października 2004 roku Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, od 1 czerwca 2018 roku Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy). W trakcie pracy zawodowej prowadził również zajęcia

w Mazowieckiej Wyższej Szkole Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu oraz Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu.

Dr Ryszard Miszczyński aktywnie uczestniczy w pracach Częstochowskiego Komitetu Okręgowego Olimpiady Filozoficznej, promując idee olimpiady wśród młodzieży licealnej. W środowisku lokalnym myśl filozoficzną upowszechnia na wykładach dla Uniwersytetu III Wieku. Rezultaty własnych prac badawczych przedstawia na licznych konferencjach naukowych i międzynarodowych. Specjalizuje się w zakresie historii filozofii matematyki, w sposób szczególny zwracając uwagę na stanowiska intuicjonizmu.

2. Ocena monografii habilitacyjnej

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, dr Ryszard Miszczyński przedstawił monografię zatytułowaną: „Intuicyjny formalizm Stanisława Leśniewskiego”.

W rozprawie habilitacyjnej dr Miszczyński podjął próbę uzasadnienia intuicyjnego formalizmu w pracach badawczych Stanisława Leśniewskiego. Rezultatem podjętego przez Habilitanta zadania był opis poglądów filozoficznych polskiego filozofa. Treści przedstawione w monografii wzbogaca i uzupełnia cykl szesnastu tekstów poświęconych twórczości Stanisława Leśniewskiego.

Monografia *Intuicyjny formalizm Stanisława Leśniewskiego* zawiera sześć rozdziałów opatrzonych wstępem, uwagami redakcyjnymi, zakończeniem i bibliografią. W monografii brak podsumowania w języku obcym oraz zasadnego, moim zdaniem, wydzielenia w bibliografii części dotyczącej prac Stanisława Leśniewskiego, krytycznych opracowań jego badań oraz pozostałych prac.

W rozdziale pierwszym, Habilitant przybliży sylwetkę naukową i publikacje Stanisława Leśniewskiego. Rozdział drugi o objętości dziewięciu stron, zatytułowany: „Intuicja”, zważywszy na główny problem badawczy wyrażony w tytule monografii, w opinii recenzenta, wydawał się być kluczowy dla niniejszej rozprawy, a takim się nie stał. Kolejne trzy rozdziały są poświęcone poszczególnym systemom Leśniewskiego (trzem teoriom dedukcyjnym), prototypyce, ontologii i mereologii. Ostatni, szósty rozdział zawiera wybiórcze uwagi oraz wyjaśnienia ideografii Leśniewskiego i zapisów formalnych w prototypyce. W Monografii ważne pozostają odniesienia do innych badaczy, w zakresie kształtowania się projektu opracowania nowych podstaw matematyki. Habilitant zwraca uwagę na współpracę Leśniewskiego ze swym uczniem

Alfredem Tarskim, odwołuje się także m.in. do Kazimierza Ajdukiewicza, Leona Chwistka, Jana Łukasiewicza, Tadeusza Kotarbińskiego, Bolesława Sobocińskiego, Gottloba Fregego. Luitzena E.J. Brouwera, Hermanna Weyla, przedstawicieli warszawskiej szkoły matematycznej czy rezultatów badań Bertranda Russella i Alfreda Whiteheada przedstawionych w ich dziele *Principia Mathematica* (1910, 1927).

W autoreferacie Habilitant na dziewięciu (z wszystkich osiemnastu) stronach przedstawił treść zawartą w poszczególnych rozdziałach swej monografii: „Intuicyjny formalizm Stanisława Leśniewskiego”. Sięgając do wypowiedzi samego Leśniewskiego, że jest intuicjonistą, dr Ryszard Miszczyński przedstawia próbę uzasadnienia tego stanowiska filozoficznego. Wyróżnia dwa okresy twórczości polskiego filozofa, koncentrując się jednak na drugim okresie, kiedy zaczyna dominować język formalny zapisów formuł logicznych w budowaniu poszczególnych teorii dedukcyjnych.

Habilitant słusznie zauważa, iż Leśniewski, analizując problematykę paradoksu Russella, dostrzegł występujące w nim dwa rozumienia pojęcia klasy czy zbioru indywiduów. Fakt, że pojęcie klasy jakichkolwiek obiektów jest używane dwuznacznie, Leśniewski wyjaśnia opracowując dwie z wymienionych teorii dedukcyjnych: ontologię i mereologię. Kolektywna interpretacja wyrażen określających klasy obiektów doprowadziła do opracowania mereologii, a interpretacja kolektywna – ontologii. Leśniewski, opracowując poszczególne systemy, inspirował się względami o charakterze merytorycznym, co wpłynęło na porządek ich powstawania: mereologia, ontologia, prototetyka. W monografii habilitacyjnej porządek opisu systemów jest przedstawiony w odwrotnej kolejności. Za takim uporządkowaniem trzech systemów (w literaturze przedmiotu często używa się m.in. określeń „trzy teorie dedukcyjne” „trzy systemy”, „systemy dedukcyjne”), przemawiają względy metodologiczne i metalogiczne, uwzględniające porządek teoretyczny opracowywania poszczególnych teorii dedukcyjnych. Na prototetyce jest oparta ontologia, a na niej z kolei mereologia. Mając to na uwadze nie do końca jest zrozumiałe przyjęte przez Habilitanta kryterium „porządku logicznego” omawiania poszczególnych teorii. Nie wyjaśnia on co należy rozumieć przez „porządek logiczny” (np. czy chodzi o wynikanie logiczne?) zachodzący między tymi teoriami dedukcyjnymi. Należy też objąć uwagą krytyczną niewyjaśnione używanie przez Habilitanta wyrażen typu: „logiczny postęp” (s. 14), „logiczna kolejność” (s. 32), „logiczny ciąg” (s. 33), „komunikaty przekazywane w logice” (s. 144), „intuicyjna

akceptacja” oraz „pierwotność intuicji” (s. 51), „intuicja... zwrócona ku rzeczywistości” (s. 52), „oparcie matematyki na rzeczywistości” (s. 53), „intuicja intelektualna jest władzą uzasadniającą prawdziwość tez uznanych za aksjomaty” oraz „historyczny wymiar intuicji” (s. 55), racjonalna interpretacja kategorii intuicji („racjonalnej interpretacji kategorii intuicji” – s. 56), „przekazywania odpowiednich intuicji drugiej osobie” (s. 57), „Leśniewski wierzy w intuicyjną prawdziwość swoich aksjomatów.” oraz „Oczywistą była konieczność nadania intuicyjnego znaczenia całemu aksjomatowi...” (s. 106), „intuicyjne rozumienie znaczenia epsilon” (s. 107), „Po intuicyjnej, zdroworoządkowej charakterystyce...” (s. 146). W monografii jest mowa także o intuicjach klasycznych oraz intuicjach logicznych (np. s. 160). Brak również zadawalającego wyjaśnienia relacji jaka zachodzi między intuicją (jako oczywistością) a tworzeniem u Leśniewskiego tzw. terminologicznych wyjaśnień.

Leśniewski dbał o precyzję wyrażania się na każdym etapie własnej pracy badawczej. Powyższe, recenzyjne uwagi ukazują to, przed jak trudnym wyzwaniem merytorycznym i erudycyjnym postawił się Habilitant. Uwagi te są jednak ważne, gdyż dotyczą głównej problematyki badań prowadzonych przez dr. Ryszarda Miszczyńskiego. Podjęcie próby metodologicznego usystematyzowania, uporządkowania stosowanych w pracy wyrażen związanych z intuicją, w moim przekonaniu, przyniosłoby dodatkową wartość opisu rezultatów badań matematyczno-filozoficznych polskiego filozofa. Pozostaje jednak pytanie: na ile Habilitant operując pojęciem intuicji, poszerzył jego rozumienie, przyjęte przez samego Leśniewskiego?

W monografii zbyt pobieżnie zwrócono uwagę na określenie stanowiska metodologicznego przyjętego przez samego Leśniewskiego jako hipotetyczno-dedukcyjnego. Przez to stanowisko Leśniewski rozumie „...jedynie to, że ze zdań, które nazywam <<aksjomatami>> wynikają zdania, które nazywam <<twierdzeniami>>” [Leśniewski, *Podstawy ogólne teorii mnogości*]. Problematyka dokładnego określenia koncepcji metodologicznej u Leśniewskiego wymaga przedyskutowania. Problematyka ta jest ważna ze względu na główny problem badawczy w monografii Habilitanta. Lakoniczna uwaga w przypisie (Przypis 9), że Ajdukiewicz system Leśniewskiego nazwałby „systemem asertywno-dedukcyjnym”, a nie „hipotetyczno-dedukcyjnym” jest niewystarczająca. Jeśli mówimy o intuicyjnym formalizmie u Leśniewskiego, to należałoby określić właściwe miejsce dla intuicji w poglądach (stanowisku) epistemologicznych oraz metodologicznych polskiego filozofa.

W Monografii dr. Ryszarda Miszczyńskiego nie znajdziemy wielostronnej charakterystyki systemów dedukcyjnych Leśniewskiego jako formalnych teorii dedukcyjnych. Jedynie w rozdziale trzecim pełniej została omówiona geneza powstawania poszczególnych teorii prototetyki (od \mathfrak{C}_1 do \mathfrak{C}_5), a w rozdziale szóstym, w sposób wybiórczy przedstawiono tzw. terminologiczne wyjaśnienia.

W rozdziale szóstym znajdziemy także uwagi dotyczące formalizacji ontologii. Pełna charakterystyka systemów dedukcyjnych Leśniewskiego nie jest w monografii priorytetowa. Z takimi opracowaniami możemy zapoznać się przykładowo w wielu zebranych pracach różnych autorów w tomie II *Collected Works* (1992). Przedstawione jednak przez Habilitanta wybiórcze analizy z zakresu ontologii zasługują na szczególną uwagę. Leśniewski ontologię traktował jako „rzeczywistą „teorię ogólnych zasad bytu”. Podjęcie analizy tego systemu formalnego ukazałoby jego ważność epistemologiczną i to nie tylko w docieraniu do precyzyjnego, w ideografii formalnej Leśniewskiego, sformułowania podstawowych pojęć teoriopoznawczych, jak przykładowo pojęcie prawdy, ale ponadto doprowadziłoby do dookreślenia roli intuicji, spełnianej w tym systemie. Podobna rzecz dotyczyłaby analiz z zakresu mereologii.

Powyższe uwagi należy traktować jako możliwość kontynuacji programu badawczego intuicyjnego formalizmu Leśniewskiego. Nie pomniejszają one znaczenia dokonań dr Ryszarda Miszczyńskiego zaprezentowanych w jego monografii. W mojej opinii, dokonania te są ważne, ponieważ rola poznawcza systemów Leśniewskiego wykracza poza czysto formalny charakter dedukcyjny, są również rozwinięciem problemu zasadniczego dla podstaw filozofii i matematyki, zależności zbiorów indywiduów, który stał się inspiracją do opracowania wpierw systemu mereologii, a następnie ontologii i prototetyki. Należałoby pokazać, jak formalnie opracowane systemy mogą posłużyć za nową podstawę epistemologiczną i metodologiczną zarówno dla filozofii, jak i matematyki, a pośrednio, ukazać w nowej perspektywie zasadność stanowiska intuicjonizmu (intuicyjnego formalizmu) w badaniach Leśniewskiego.

Podsumowując. Monografia *Intuicyjny formalizm Stanisława Leśniewskiego* napisana została poprawnie przy zachowaniu wszystkich zasad metodologii opracowywania prac naukowych. Stanowi merytorycznie przejrzysty, uporządkowany i spójny układ tez. Habilitant z wielkim znanstwem odniósł się do dorobku Stanisława

Leśniewskiego, ukazując go w nowych perspektywach badawczych i otwierając kolejne ważne do podjęcia projekty badań systemów dedukcyjnych polskiego filozofa.

Pozytywnie oceniam zaprezentowaną przez Habilitanta monografię. Opracowane i przedstawione w monografii poglądy Stanisława Leśniewskiego z zakresu filozofii matematyki nie budzą zastrzeżeń. Struktura pracy jest przejrzysta a dobór i przegląd piśmiennictwa optymalny i zgodny z zakresem podjętej problematyki badań. W opinii recenzenta dr Ryszard Miszczyński w sposób metodologicznie i merytorycznie poprawny zaprezentował kolejność diskutowanych w monografii problematyk szczegółowych, wykazując się samodzielnym wkładem w upowszechnianie dorobku naukowego Stanisława Leśniewskiego, a tym samym polskiego dziedzictwa myśli filozoficznej pierwszej połowy XX wieku.

3. Ocena dorobku naukowego i działalności dydaktyczno-organizacyjnej Habilitanta

Analizując przedstawione do recenzji osiągnięcia naukowe dr. Ryszarda Miszczyńskiego należy stwierdzić, że Habilitant podczas dotychczasowej kariery naukowej ukierunkowywał swoje zainteresowania na problematykę epistemologicznych i ontologicznych podstaw budowania matematyki. Swoje zainteresowania filozoficzne łączy ściśle z uzyskanymi podczas studiów kompetencjami matematycznymi. Efektem realizowanych badań były wystąpienia konferencyjne, publikacje o zasięgu krajowym i międzynarodowym oraz uczestniczenie w realizacji w latach 2017-2018 projektu: *Rozwój kompetencji filozoficznych*, w ramach Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Ponadto na samym początku swej kariery zawodowej (1986/1987) odbył staż naukowy w Zakładzie Filozofii Nauk Przyrodniczych Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie pod opieką prof. dr. hab. Michała Tempczyka.

Dorobek naukowy i organizacyjny Habilitanta w liczbach:

- łączna liczba artykułów w czasopismach naukowych: 27

- liczba cytowani publikacji

wg bazy Google Scholar: 11 cytowań, 3 autocytowania

wg bazy Publish or Perish: 11 cytowań, 4 autocytowania

- Indeks Hirscha wg bazy Google Scholar: 2

wg bazy Publish or Perish: 2

wg bazy Scopus: 1

- liczba punktów MNiSW: 210

- liczba publikacji książkowych: 2

„Między językiem a prawdą. Z dziejów współczesnego intuicjonizmu matematycznego” (1998)

„Intuicyjny formalizm Stanisława Leśniewskiego” (2019)

- liczba rozdziałów w monografiach naukowych: 15

- współredakcja naukowych monografii: 3

- redagowanie i współredagowanie czasopism naukowych: 5

- udział w konferencjach naukowych: 30

potwierdza dużą aktywność naukową oraz efektywność publikacyjną Kandydata. Dr Ryszard Miszczyński publikował m.in. w takich czasopismach naukowych, jak: „Studia Filozoficzne”, „Ruch Filozoficzny”, „Filozofia Nauki”, „Studia z Filozofii Polskiej”, „Studia Philosophiae Christianae ATK”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Seria: Filozofia i Socjologia”, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Filozofia”.

Słabszym punktem w ocenie dorobku niemającym istotnego wpływu na całościową ocenę Habilitanta jest stosunkowo niska liczba cytowań (11) oraz liczba punktów MNiSW (210). Należy przypuszczać, że dotychczasowe rezultaty badań znajdą swe odzwierciedlenie w kolejnych publikacjach i zdynamizują wzrost liczby cytowań.

Należy podkreślić, iż podjęcie problematyki badawczej w monografii habilitacyjnej było naturalną konsekwencją wcześniej podjętych przez dr. Ryszarda Miszczyńskiego szczegółowych analiz dorobku naukowego Stanisława Leśniewskiego. W szesnastu artykułach naukowych podjął analizę prac polskiego filozofa, zwracając uwagę na tzw. symbolizację rzeczywistości w języku, pierwsze, drugie i trzecie rozwiązanie antynomii Russella, relację matematyki do nauk przyrodniczych, rolę tzw. terminologicznych wyjaśnień. Analizował intuicyjną koncepcję zbioru. Porównywał rozumienie definicji twórczej u Łukasiewicza i Leśniewskiego oraz rozumienie semantycznych kategorii u Husserla i Leśniewskiego. Kilka artykułów poświęcił twórczości Gottloba Fregego.

W pracach badawczych dr. Ryszarda Miszczyńskiego dominuje analiza intuicjonizmu w filozofii matematyki. W tym zakresie ważnym osiągnięciem

naukowym jest opublikowana monografia *Między językiem a prawdą. Z dziejów współczesnego intuicjonizmu matematycznego* (1998). W pracy tej analizowane są poglądy wybranych przedstawicieli intuicjonizmu, w sposób szczególny analizą objęto stanowiska intuicjonizmu Luitzena E.J. Brouwera, Arenda Heyting oraz współczesnego filozofa Michaela Dummetta. Głównym zadaniem pracy było poszukiwanie różnic między stanowiskami intuicjonizmu wyżej wymienionych badaczy, a nie wskazania wspólnego dla ich poglądów obszaru w filozofii matematyki. Dr Ryszard Miszczyński w pracy ukazał swoistą ewolucję intuicjonizmu, polegającą nie tylko na kumulowaniu rezultatów prowadzonych badań, ale także na odrzucaniu czy też przekształcaniu pewnych wcześniej przyjmowanych tez/elementów, uważanych za ważne.

W pracy *Między językiem a prawdą*, dr Miszczyński zmierzył się z mało ówczesnie (1998) znanym stanowiskiem intuicjonizmu Michaela Dummetta, który ani nie poczuwał się do szczegółowego przestrzegania poglądów holenderskich matematyków, ani nie badał tego, co poszczególni badacze głoszą, ale interesował się takimi formami/ metodami uzasadnienia intuicjonistycznej matematyki, które mogą przetrwać w „ogniu” krytyki. W pracach Dummetta (*The Philosophical Basis of Intuitionistic Logic* - 1975, *Elements of Intuitionism* – 1977) Habilitant ukazał ważny problem rozumienia języka w intuicjonistycznej matematyce. Dokonał próby usystematyzowania badań nad rozwojem filozofii intuicjonistycznej, zauważył, iż na relacji między językiem a prawdą można rozpiąć całość zagadnień tworzących tę filozofię.

Na dużą uwagę w działalności dydaktyczno-organizacyjnej zasługuje promowanie przez Habilitanta myśli filozoficznej w środowisku lokalnym w ramach wykładów dla Uniwersytetu III Wieku, udział w pracach powołanej przez siebie grupy dyskusyjnej: „Grupa Sokrates”, uczestniczenie w spotkaniach częstochowskich artystów: „Ergo sum”, czy też sprawowanie opieki nad Studenckim Kołem Filozoficznym Politechniki Częstochowskiej. Dr Ryszard Miszczyński aktywnie promuje idee olimpiady wśród młodzieży licealnej w ramach prac Komitetu Okręgowego Olimpiady Filozoficznej w Częstochowie.

Dr Ryszard Miszczyński angażował się w prace organizacyjną przy powołaniu kierunku filozofia pierwszego i drugiego stopnia oraz kierunku analityka i kreatywność społeczna. W latach 2004/2005 pełnił funkcję kierownika Zakładu

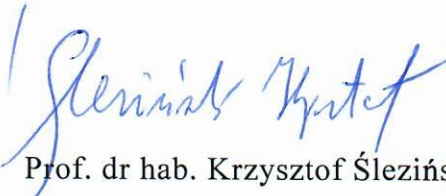
Filozofii. W latach 1999-2002 był członkiem senatu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie.

Podsumowując, pozytywnie oceniam dotychczasowy dorobek naukowy oraz działalność dydaktyczno-organizacyjną dr. Ryszarda Miszczyńskiego. W opinii recenzenta całość dorobku naukowego Habilitanta zaliczyć należy do opracowań historii filozofii matematyki.

4. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę przedstawioną mi do oceny dokumentację stwierdzam, że dr Ryszard Miszczyński jest aktywnym badaczem i popularyzatorem myśli filozoficznej, mającym dorobek poznawczy, pozwalający na uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Przedstawiona dokumentacja dotycząca osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych pozwala dostrzec indywidualny wkład w rozwój historii filozofii matematyki.

W opinii recenzenta dr Ryszard Miszczyński spełnia warunki zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.). Składam wniosek do Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia w Łodzi dopuszczenie dr. Ryszarda Miszczyńskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego. Wnoszę o nadanie Panu dr. Ryszardowi Miszczyńskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia.

Prof. dr hab. Krzysztof Śleziński

